

Etten, 23 november 2015

Aan: Raad van State, afdeling Bestuursrechtspraak
Den Haag

Betreft: Hoogspanningsleiding Doetinchem Wesel 380 KV

Meneer/mevrouw de voorzitter, dames en heren,

Dit is onze laatste brief aan u over DW380. Voor het overzicht nu kort het doel van de vorige brieven:

- Brief 1 (4 november 2014): reactie op Ontwerp Inpassingsplan, onder meer over de markt en het in gebreke blijven van het voorzorgbeginsel
- Brief 2 (18 juni 2015): het beroep van de Stichtingen tegen de aanleg en reacties op de Nota van Beantwoording Zienswijzen versie 15 april 2015
- Brief 3 (13 augustus 2015): verzoek om voorlopige voorziening met motivering
- Brief 4 (7 oktober 2015): aanvulling en reacties op de samenvatting van bureau StAB, vooral m.b.t natuur, milieu en welzijn
- Brief 5 (14 oktober 2015): reacties op antwoorden van ministerie EZ op de vragen van StAB
- Brief 6 (25 oktober 2015): reactie op antwoord van minister EZ van 20 oktober 2015 over capaciteit, betrouwbaarheid en import- en export
- Brief 7 (12 november 2015): recente artikelen in Trouw over belangen in de energiewereld, verstoorde balansen in de natuur en de relatie tussen energiebeleid en natuurwaarden, milieu en welzijn

Vandaag (Trouw 23 november) roepen 64 hoogleraren (een aantal van hen hadden we u eerder genoemd) **roepen ons op alle kolencentrales te sluiten**. Dat kan volgens hen binnen vijf jaar. Kern en subtitel: **“Hoog tijd dat Nederland een duidelijk duurzaam signaal afgeeft”**

Wij gaan ervan uit dat, gezien uw afhandeling van de voorlopige voorziening die wij hadden aangevraagd, de daar genoemde aspecten en argumenten in de behandeling van deze zaak worden meegenomen, teneinde een aanzet te geven voor een anders denken en doen betreffende energie, waarbij o.a. geldt dat ieder persoonlijk bewuster kiest wanneer hij/zij welke energie gebruikt.

In deze brief proberen wij het energiebeleid te plaatsen in het kader van

1. de plaats die de markt in onze economisch model inneemt en enkele gevolgen daarvan en
2. de plaats van de bodem, de aarde, het water en de bronnen die eindig zijn.

Daarbij kan, naast de door ons genoemden inzichten van Jeremy Rifkin, ook gebruik gemaakt worden van de ontwikkeling van de zo genoemde “Blauwe economie”. Zie o.a.

http://paper.li/Blue_Economy/1362866376?edition_id=03f2b580-91c9-11e5-915c-0cc47a0d1609,

Het gaat daarbij om het hanteren van alle beschikbare argumenten uit kennis en ervaringen, het verenigen van het goede uit meerdere bronnen.

Onze economisch maatschappelijke situatie kunnen we beschrijven als een economie van de vrije markt, met een zo groot mogelijke deelname van de burgers. Dat lijkt een mooi gegeven, maar we kennen problemen, zoals grote inkomensverschillen en een groeiend precariaat, 616.000 werklozen, groeiende spanningen tussen verschillende groepen Nederlanders onderling, boetes voor banken (Libor: vele miljoenen), farmaceuten (€ 800.000,-) en woningcorporaties. Maar ook de duizenden vluchtelingen die binnenstromen, gevlucht door geweld dat niet los te zien is van onze expansiedrift en marktdenken. Er is iets mis met onze vrije markt. Ik noem u enkele relevante knelpunten.

1. Milieu

Uitputting bodem is stille moordenaar van de aarde, (Stichting BD Grondbeheer, Trouw 29 september 2015)

Alle species op het land zijn afhankelijk van de bodem, maar als mens spannen we de kroon. Voor voedsel, hout, drinkwater, om op te bouwen hebben we bodem nodig. De bodem is gul. Zorgvuldig er mee omgaan betekent eeuwenlang oogsten. Toch is wereldwijd 33% van de landbouwgrond in gevaar; overal zijn verstuiving, uitspoeling van nutriënten en verschuivingen aan de orde, puur te wijten aan intensieve voedselproductie met kunstmest, bestrijdingsmiddelen, monocultures en zware machines. We pakken meer van de bodem dan ze kan geven. Het economisch groeimodel heeft ons die kant opgeleid. Tot zover uit bovengenoemd artikel.

Onze aanvulling: voor dat economisch model verpesten we bovendien de bodem en de leefbaarheid van de gebieden waar mais en soja vandaan komen, zoals Argentinië en Brazilië. Sicco Mansholt zei in 1973 en 1991: "De intensivering is veel te ver gegaan."

Ook de streek van DW380 kenmerkt zich als "normaal intensief landbouwgebied". Wat is normaal? De schade is enorm, zoals ook CDA 2e Kamerleden voor Landbouw heel goed weten.

Het MER van EZ weet van dit alles kennelijk niets. De intensivering gaat door terwijl leefbaarheid en biodiversiteit afnemen en het MER inventariseert niet dat verlies aan waarden, maar beschouwt alleen wat men op het eerste gezicht hier ziet. Alleen Natura 2000 gebieden en gevoelige locaties moeten in de plannen worden ontzien. Er is bovendien een "Strategische Milieu Beoordeling" gemaakt. Deze staat nog verder af van onze realiteit en lijkt alleen bedoeld om het plan zogenaamd te verantwoorden. Een overbodig stuk met een, naar onze overtuiging, bewuste bedoeling een onverantwoord MER onterecht goed te praten, of kracht bij te zetten.

De manier waarop wij met onze grond en de grond van anderen omgaan hoort bij onze groei-economie. Maar welke groei bedoelen we en willen we die? We doden de aarde. En de bewoners van streken ver weg zien natuurlijk wat er gebeurt, hun leefwereld wordt aangetast en uitgebuit voor onze westerse welvaart. Als mensen niet meer meetellen is ons marktdenken niet meer los te zien van oorlog en

extremisme. Het Rijke Westen moet met betrekking tot deze vorm van “VOC-mentaliteit, openlijk schuld bekennen.

Onze wetten en regels zijn inadequaat. Het voorzorgprincipe, ook voor mensen in Kenia, Ghana, Brazilië en Argentinië, is onze zaak, maar wordt niet nageleefd. Het beleid van EZ en Milieu faalt. Er moeten nieuwe waarden en normen komen.

2. De markt

In ons economisch model staat de markt centraal, ook in utiliteitssectoren als gezondheidszorg, Openbaar Vervoer en energie-infrastructuur. Dus moet er geld verdiend worden. Vreemd dat ons BNP zo geweldig hoog is, onder andere omdat we zoveel geld uitgeven aan het bestrijden van ziekten. We zijn dus blij dat ziek zijn zo kostbaar is! Wat een vreemde, asociale maatschappelijke basis is dat eigenlijk! NS moet winst maken, woningcorporaties hebben dik betaalde directeuren, banken doen mee met marktdenken (vandaag gaat ABN/AMRO de beurs op). Marktdenken leidt tot enorme inkomensverschillen, en dit is oorzaak van grote onzekerheden bij een groeiende groep achtergestelden (ontslagen thuiszorg etc.). Dit alles neemt tamelijk extreme vormen aan, zie het bonussysteem voor bankdirecteuren en een groeiend precariaat. (Prof Guy Standing e.a.).

Toch houdt EZ aan het groeimodel vast (de vraag naar energie groeit toch zeker?) en daarom moet er meer energie beschikbaar komen, ook al weten we dat onze maatschappij vast loopt.

EZ heeft geen beleid op energiebesparing in haar beleid tot 2030 of in de KCD's geformuleerd en ook geen plan om de klimaatopwarming te bestrijden, het grote probleem waarvan we allemaal zien dat juist in het energiebeleid de kansen liggen en gegrepen moeten worden. Men laat het allemaal aan de markt over. Ik zeg u, de markt wil groeien, want er moet meer verdiend worden. Nuon en anderen moeten nu extra verdienen omdat straks de hernieuwbare energie beslist van hun markt gaat afsnoepen. Vandaar dat afgelopen jaar in toenemende mate steenkool als bron wordt gebruikt. Tennet en de minister willen “aan de wensen van de stakeholders voldoen” en daarom DW380. Noodzakelijk voor internationale handel die niet duurzaam is. En dus ook nuttig als we dat soort handel willen. EZ luistert niet naar de Haagse rechtbank. En de minister van Milieu heeft er kennelijk niets over te zeggen! Het energieplan 2030 is niet met de Nederlanders bedacht en is dus niet democratisch. DW380 is een plan dat niet “van ons” is.

Onze wetten zijn inadequaat, het voorzorgprincipe wordt niet nageleefd. Het beleid van EZ faalt. Onze economie en maatschappij hebben een ander waardenstelsel, andere paradigma's nodig. De bodem dienen we niet verder uit te putten, maar te herstellen. We moeten niet langer de aarde naar onze hand zetten, maar leven met die aarde, duurzaam, willen we overleven.

3. Nut en noodzaak

Opvallend dat EZ en Tennet deze twee – steeds weer – zorgvuldig samen noemen. Het lijkt wel een listig woordenspel. Waar gaat het om? Moet het nut de noodzaak ondersteunen of andersom?

Voor bepaalde doelen is de lijn beslist nuttig. Maar maakt dat de lijn ook nodig? De herhaalde combinatie van deze twee totaal verschillende zelfstandige naamwoorden wekt de indruk dat we er niet onderuit kunnen. Dat is natuurlijk vreemd. Als we energie kunnen besparen en voldoende hernieuwbare energie op 110 en 150 KV

kunnen inpassen en/of opslaan of zelfs de netlast kunnen verlagen, dan is DW380 helemaal niet nodig. Maar dat is in de KCD's en het Rapport Monitoring Leveringszekerheid niet onderzocht, helaas.

Minister, de noodzaak hebt u niet aangetoond, dus het nut ook niet. Wat u wel toont is gebrek aan verantwoordelijkheid de klimaatcrisis aan te pakken en de groene projecten in het beleid echt te faciliteren. U durft kennelijk niet te erkennen dat paradigma's gedictieerd door de vrije markt ons niet zullen redden.

De volgende beweringen en conclusies zijn door EZ wel (gedeeltelijk) bestreden, maar nergens ontkracht of weerlegd.

DW380 is overbodig want:

- a. Het rijk dient geen inpassingsplan te maken voor private ondernemers.
- b. EZ en Tennet hebben geen idee van de capaciteit van duurzame energie in ons land en van autonome en algemene besparingsmogelijkheden en van de kansen van opslag en van de mogelijkheden de netlast te verlagen en van de capaciteit van besparingen door slimme netwerken en de kansen van autonome energienetten en van de kansen van opslag in Duitsland.

Dus men kan **niet** aantonen dat:

- De Europese markt versterkt wordt door DW380;
- DW380 wellicht niet de kans vergroot energie te kopen van de plek waar het het meest efficiënt geproduceerd kan worden;
- Er een financieel nadeel zit aan de huidige omvang van de interconnectiviteit;
- De toename van de capaciteit van hernieuwbare energie in ons land energie te duur zou maken;
- De kosten van aanleg van DW380 en van verdere milieu- en gezondheidsschade door invoer van goedkope Duitse stroom gecompenseerd kunnen worden;
- Duitsland sowieso goedkope (volgens EON gedeeltelijk bruinkool-) energie aan ons blijft leveren vanaf het moment dat Duitse opslagcapaciteit in staat is overproductie bij onze burens op passende momenten te gebruiken;
- De eventuele winst bij import bij de consument terecht komt en niet bij de directies van de energiebedrijven;
- We DW380 nodig hebben om fluctuaties in het net te balanceren, veroorzaakt door projecten van hernieuwbare energie die vooral of uitsluitend op 110 en 150 KV-lijnen worden ingepast;
- fluctuaties van lokale autonome netten niet ter plaatse kunnen worden opgevangen en gebalanceerd, zonder belasting van het landelijk net.

Conclusie: de drie 380KV-verbindingen en de vele kleinere hebben voldoende capaciteit voor de nu nodige interconnectie. De herhaalde reddenatie van EZ wordt niet door cijfers ondersteund of door een toekomstvisie onderbouwd die met de realiteit rekening houdt.

4. EZ laat de energieleveranciers te vrij in hun keus voor groen of grijs. EZ en Tennet hebben vier scenario's opgesteld, maar laten na keuzes aan te geven en de markt te reguleren richting duurzaamheid middels criteria. Het beleid van EZ faalt.

5. EZ interpreteert slecht naar eigen korte-termijn belang als ze zegt: DW380 past in de Europese wens een sterk Europees netwerk te hebben.
6. De twee zinnen uit "Energierapport 2011": "Nederland minder afhankelijk maken van fossiele brandstoffen" en "afnemers moeten kunnen rekenen op betrouwbare energie tegen concurrerende prijzen" zijn onvergelykbare grootheden en verantwoordten, op die manier niet samengebracht, niet de aanleg van DW380. Dat deze grootheden in ons economisch en maatschappelijk model niet zomaar samengaan, blijkt uit het feit dat we nu meer kolen stoken dan een jaar geleden terwijl Parijs ons uitnodigt en de Rechtbank Den Haag Urgenda in het gelijk stelde.
7. Conclusie: het beleid van EZ faalt. We hebben, ook voor het totale energiebeleid, nieuwe criteria, paradigma's nodig die gericht zijn op tegengaan van verspilling en absolute rem op de opwarming. Niet leven ten koste van wat de aarde biedt, maar passend bij wat de aarde geeft, niet vernielend, maar helend, herstellend.

Wij wijzen erop dat elke beslissing die genomen wordt op lokaal niveau en die van invloed is op een regio, een specifieke plaats heeft, en dat al die beslissingen met elkaar een verschil maken voor het grote geheel. Vandaar dat alle beslissingen getoetst dienen te zijn aan criteria voor herstel van de aarde en de levensvoorwaardenvoorzienende systemen.

Hoogachtend

Bestuur Stichting Behoud Kemnade en Waalse Water,
Bestuur Stichting Leven met de Aarde,

Namens deze,
A Visscher

E.Visscher-Endeveld